

Asia: VN/20873/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamisesta

Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry pitää kannatettavana tavoitetta lisätä avustusharkinnan avoimuutta ja ennakoitavuutta tilanteessa, jossa sosiaali- ja terveysjärjestöille myönnettävissä olevat avustuspäämäärät vähenevät. On tärkeää, että hakijoilla on mahdollisimman selkeä käsitys niistä perusteista, joilla julkisia varoja kohdennetaan. Pidämme myös perusteltuna sitä, että avustuspäätöksissä huomioidaan toiminnan vaikuttavuus, tarkoituksenmukaisuus sekä muuttuva toimintaympäristö.

Samalla katsomme, että ehdotettuun sääntelyyn liittyy eräitä oikeudellisia ja käytännöllisiä kysymyksiä, jotka olisi perusteltua arvioida vielä jatkovalmistelussa.

Asetusluonnoksen keskeinen haaste liittyy siihen, että monet avustusharkintaa tosiasiallisesti ohjaavat painotukset sisältyvät ennen kaikkea perustelumuiistioon eivätkä varsinaiseen asetustekstiin. Erityisesti toiminnan päällekkäisyyttä, toiminnan tarkoituksenmukaisuutta sekä järjestöjen rakenteellista kehittämistä koskevat linjaukset vaikuttavat perusteluissa laajemmilta kuin itse säädösteksti. Oikeusvarmuuden näkökulmasta olisi tärkeää, että avustusharkinnan kannalta merkittävät arviointiperusteet ilmenevät mahdollisimman selkeästi itse säädöksestä.

Pidämme perusteltuna, että avustusharkinnassa voidaan huomioida toiminnan tavoitavuus, avoimuus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Sen sijaan katsomme, että konkreettisen kohtaavan asiakastyön painotusta tulisi perusteluissa tarkentaa. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminta on laaja kokonaisuus, johon kuuluu asiakastyön lisäksi muun muassa vertaistukea, kokemusasiantuntijatoimintaa, vapaaehtoistoiminnan koordinoitua, kehittämistyötä, digitaalista tukea sekä rakenteellista vaikuttamistyötä. Näillä toimintamuodoilla voi olla merkittäviä vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin, vaikka ne eivät aina perustu välittömään asiakas kohtaamiseen. Tämän vuoksi olisi tärkeää varmistaa, ettei kohtaavan työn painotuksesta muodostu käytännössä kriteeriä, joka asettaa erilaiset järjestötoiminnan muodot eriarvoiseen asemaan.

Toiminnan päällekkäisyyden arviointiin liittyen katsomme, että kansalaisyhteiskunnan monimuotoisuus on myös yhteiskunnallinen vahvuus. Samalla toimialalla voi perustellusti toimia useita järjestöjä, jotka tavoittavat eri kohderyhmiä tai tarjoavat erilaisia toimintatapoja samoihin haasteisiin. Tästä syystä päällekkäisyyden arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota ennen kaikkea toiminnan lisäarvoon eikä pelkästään siihen, onko vastaavanlaista toimintaa olemassa muualla. Erityisesti perustelumuiotiossa esiin tuotu viittaus järjestöjen yhdistymiseen avustusharkintaa puoltavana tekijänä ansaitsisi tarkempaa arviointia. Järjestöjen yhteistyötä voidaan perustellusti edistää, mutta yhdistymisestä ei tulisi muodostua välillistä avustuskriteeriä.

Haluamme kiinnittää erityistä huomiota myös avustusharkinnassa korostettuun itsearviointiin ja hakijan kykyyn kuvata toimintansa tarkoituksenmukaisuutta. Toimintaympäristömuutosten analysointi, toiminnan lisäarvon osoittaminen, tavoittavuuden arviointi ja toiminnan kehittämistarpeiden tunnistaminen ovat tärkeitä osia laadukasta järjestöjohtamista. Käytännössä järjestöjen välillä on kuitenkin merkittäviä eroja hallinnollisissa resursseissa ja arviointiosaamisessa. Kaikki toimijat eivät kykene kuvaamaan toimintaansa samalla tavalla, vaikka itse toiminta olisi asiantuntevaa, tuloksellista ja yhteiskunnallisesti merkittävää.

Tästä seuraa riski, että arvioinnissa alkaa painottua hakemusten esitystapa enemmän kuin toiminnan todellinen sisältö. On mahdollista, että rahoitusratkaisut alkavat eriytyä sen mukaan, kuinka hyvin hakija hallitsee arviointikielen ja raportoinnin, ei sen mukaan, kuinka vaikuttavaa toiminta on käytännössä. Tällainen kehitys ei olisi toivottavaa.

Pidämme tärkeänä, että yksittäisissä avustuspäätöksissä säilyy riittävä jousto. Hakemuksessa havaittuja puutteita itsearvioinnissa tai toiminnan kuvauksessa tulisi voida tarkastella suhteessa järjestön aikaisempaan toimintaan, saavutettuihin tuloksiin sekä viranomaisen käytettävissä olevaan muuhun tietoon. Erityisesti tilanteissa, joissa toiminta on vakiintunutta, asiantuntevaa ja tuloksellista, ei olisi perusteltua, että rahoitus päättyy yksinomaan siksi, että hakemuksessa esitetty arviointi on puutteellista.

Erityisesti jatkoavustuksissa tulisi varmistaa, ettei arvioinnin painopiste siirry tosiasiallisista tuloksista hallinnollisen itsearvioinnin laatuun tavalla, joka voi vaarantaa vaikuttavan toiminnan jatkuvuuden. Arvioinnin tulisi tällöin nojata myös toiminnasta kertyneeseen näyttöön ja kokonaiskuvaan, ei pelkästään hakemusasiakirjojen laatuun.

Samasta syystä pidämme tärkeänä, että avustusten käyttöä koskevan palautteen huomioon ottaminen on ennakoitavaa ja oikeasuhtaista. Hakijalla tulee olla todellinen mahdollisuus korjata havaittuja puutteita ilman kohtuutonta riskiä toiminnan jatkuvuudelle.

Sirkkulanpuiston toimintayhdistys ry pitää asetusmuutoksen tavoitetta lähtökohtaisesti kannatettavana. Jatkovalmistelussa olisi kuitenkin perusteltua vahvistaa sääntelyn ennakoitavuutta, täsmentää harkintakriteerien sisältöä sekä varmistaa, että päätöksenteossa säilyy riittävä harkintavalta tunnistaa myös sellainen laadukas ja vaikuttava toiminta, joka ei kaikilta osin ilmene täydellisesti hakemusasiakirjojen itsearvioinnissa. Näin voidaan turvata sekä julkisten varojen vaikuttava käyttö että järjestökentän monimuotoisuus.

Kuopiossa 6.7.2026

Ruuskanen Petri

Sirkkulanpuiston toimintayhdisys ry - Yhdistyksen toiminnajohtaja Petri

Ruuskanen